

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nayka.com.ua | № 7, 2021 | 29.07.2021 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.7.79](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.7.79)

УДК 657.6(075.8)

*А. Ю. Козаченко,
к. е. н., доцент кафедри аудиту та державного контролю,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0002-8469-7081*

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДІВ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА

*A. Kozachenko
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Audit and State Control,
Vinnytsia National Agrarian University*

A COMPREHENSIVE APPROACH TO THE ORGANIZATION AND METHODS OF AUDITING THE COMPANY'S CASH

В статті здійснено аналіз літературних джерел, який дав підстави переконатись, що існує безліч різних визначень «грошей», які значно відрізняються одне від одного. За результатами дослідження встановлено, що грошові кошти - поняття бухгалтерського обліку, яке відображає найліквідніші активи підприємства та включає готівку в касі, кошти на рахунках в банках, електронні гроші, які емітуються у відкрито циркулюючій системі, депозити до запитання та кошти в дорозі. Розкрито мету проведення аудиту грошових коштів підприємства, визначено основні завдання аудиту, що стоять перед аудитором та представлено інформаційні джерела аудиту. Розглянуто методичні засади проведення аудиту грошових коштів підприємства щодо операцій на поточному рахунку та грошових коштів у процесі здійснення касових операцій.

The articles analyze the literature, which gives reason to believe that there are many different definite "money" that differ from one another. According to research, cash is a concept of accounting that reflects the most important activated enterprise and includes data in cash, funds in bank accounts, electronic money issued in the open circulation system, demand deposits and cash in transit. An analysis of the literature gives reason to believe that most scholars pay attention only to the classification of cash flows, not cash. At the same time, cash flows are derived from cash, characterize the movement of the latter in the course of economic activity of the enterprise. The article reveals the purpose of the audit of cash of the enterprise, identifies the main tasks of the audit facing the auditor and presents information sources of the audit. The methodical principles of conducting an audit of the company's cash on current account transactions and cash in the process of cash transactions are considered. Thus, it is noted that the audit of cash by the auditor in the process of cash transactions consists of six stages, namely the audit of cash by the auditor in the process of cash transactions involves a sudden audit of the cash register with full sheet-by-sheet transfer of all money and other monetary documents cash registers of the enterprise; on checking the correctness of filling in cash documents and organizing the procedure for conducting cash

transactions; to check to find out the purposes for which the company received and issued cash; to check the completeness of posting cash in the company's cash register, which comes from various sources; checks of observance by the enterprise of the established limit of the balance of cash in the cash desk of the enterprise; comparison of data of primary, analytical and synthetic accounting documents with the data reflected in the reporting of the enterprise, in order to establish their compliance. The auditor's audit of current account transactions is also performed in several stages. At the first stage of checking current account transactions, the auditor establishes the number of current, currency and other accounts in the bank's institutions, the compliance of business transactions that are reflected in these accounts, the current legislation. In the second stage of the audit, the auditor verifies the completeness and timeliness of posting funds received on the accounts of enterprises, the timeliness of transfer of taxes to the budget and mandatory payments. In the process of the third stage, the auditor checks the correctness of the correspondence used by the company of accounting accounts for banking operations.

Ключові слова: гроші; грошові кошти; грошові розрахунки; методика аудиту.

Keywords: money; cash; cash settlements; audit methods.

Постановка проблеми. Гроші являють собою багатofункціональну економічну форму, за допомогою якої здійснюється облік вартості, обмін, платежі, накопичення вартості. Добре діюча грошова система сприяє як повному використанню потужностей, так і повній зайнятості, а погано функціонуюча грошова система може стати головною причиною різких коливань рівня виробництва, зайнятості та цін в економіці.

В сучасних умовах у переважній більшості підприємств грошових активів не вистачає, а тому здатність підприємства виживати напряму залежить від уміння управляти грошовими потоками. Відновлення і збереження динаміки циклів операційної, інвестиційної і фінансової діяльності, що практично являє собою запоруку необхідної ліквідної позиції підприємства і реалізації його попиту на кошти, в теперішній економіці є однією з проблем, що виникають перед підприємством. Так, за допомогою грошових коштів підприємство в процесі своєї діяльності може закупляти сировину, основні засоби, тим самим нарощувати обсяги виробництва продукції (виконання робіт і надання послуг), що в наш час дуже важливо. Для того, щоб підприємство мало можливість ефективно використовувати грошові кошти, потрібно здійснювати перевірки за їх витрачанням, що є актуальним у даній статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових поглядів вчених економістів дав підстави переконатись, що є не велика кількість наукових робіт присвячених організації та методиці проведення аудиту грошових коштів підприємства. Вітчизняні та закордонні науковці в основному досліджували проблеми обліку, контролю та аналізу грошових коштів. Основою досліджень в галузі обліку грошових коштів стали роботи таких зарубіжних економістів, як М. ван Бреда, Є. Брігген, Г. А. Велш, К. Друрі, Б. Нідлз, Т. Райс, Д. Г. Шорт. Вітчизняні дослідники М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, С. Ф. Голов, Г.Г. Кірейцев, Л. В. Нападівська, В. М. Пархоменко, М. С. Пушкар, В. В. Сопко, Р. Л. Хом'як, М. Г. Чумаченко, крім обліку коштів досліджували також питання їх контролю та економічного аналізу. Розкриттям економічного змісту «грошові кошти» займалися такі вчені, як С.В. Банк, Д.О. Дяченко, В. Вареник, С.М. Остафійчук, тощо. Питанням класифікації грошових коштів займався В. В. Сопко. О. С. Височан крім цього також дослідив проблему класифікації грошових еквівалентів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою написання статті є висвітлення організаційних та методичних підходів до аудиту грошових коштів підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кошти, що їх використовують для розрахунків, виконуючи функцію міри вартості, засобу обігу, засобу платежу, здійснюють безперервний кругообіг (гроші – товар – виробництво – товар – гроші), повертаються при цьому до своєї первісної форми у вигляді виручки після реалізації продукції, тобто у вигляді грошових коштів. Так, гроші постійно здійснюють кругообіг і безперервно знаходяться на всіх стадіях діяльності будь-якого підприємства. Гроші в межах встановлених лімітів можуть знаходитися у вигляді готівки в касі, а інші суми зберігають на рахунках в банках. Частина грошей може бути вкладена в цінні папери з метою одержання доходу від них [1].

Аналіз літературних джерел дає підстави переконатись, що існує безліч різних визначень грошей, які значно відрізняються одне від одного. Під грошима часто розуміється все те, що звичайно приймається в обмін на товари і послуги; продукт угоди між людьми; товари особливого роду, що виконує роль загального еквівалента; те, що використовується, як гроші.

Так, В. Вареник визначає гроші як —будь-який товар, що функціонує як засіб обігу, лічильна одиниця і засіб збереження вартості.

Поняття «гроші» в економічних дисциплінах (зокрема, в обліку) використовуються менше, ніж

поняття «грошові кошти» та «грошові потоки». Проте ці два, здавалося б, схожі поняття часто викликають серйозні дискусії в науковому світі.

Як зазначає Д.О. Дяченко: «грошові кошти – це актив, який більше всього можливий для зловживання, тому завданням адміністрації є запровадження системи ефективного внутрішнього контролю, яка б забезпечила їх збереження, ретельний облік і звітність» [1].

За своєю природою грошові кошти є ресурсом забезпечення платоспроможності, зв'язуючою ланкою всіх господарських процесів підприємства. Не зважаючи на те, що грошові кошти займають незначну питому вагу у загальній сумі активів підприємства, вони відіграють надзвичайно важливу роль для забезпечення його існування та гармонійного розвитку – із них починається операційний цикл, ними ж він і закінчується. Доцільно зазначити, що грошові кошти – це готівка в касі підприємства, депозити до запитання, кошти на банківських рахунках, які характеризуються абсолютною ліквідністю, тобто можуть у будь-який момент бути використані для здійснення розрахунків, або обміняні на законні платіжні засоби.

Розподіл й перерозподіл грошових коштів характеризується як платіж. Сукупність усіх платежів підприємства створює його грошовий оборот.

Грошовий оборот – це виявлення сутності грошей у русі. Він охоплює процеси розподілу й обміну. Оборот грошей супроводжує обмін товарів і послуг. У загальній грошовій масі розрізняють активні гроші, що в кожний даний момент беруть участь в обороті, і пасивні (кошти на рахунках господарюючих підприємств), що є лише потенційним платіжним засобом. Грошовий оборот підприємства – це сукупність його грошових платежів. Грошовий оборот забезпечує процес виробництва і реалізації продукції, сплату податків та інших обов'язкових зборів і платежів, отримання і погашення кредитів, сплату відсотків за кредитом, сплату страхових платежів та отримання страхових відшкодувань, спільну діяльність підприємств тощо. Слід розуміти, що ефективна організація грошових розрахунків передбачає її побудову за принципами, наведеними на рисунку 1:

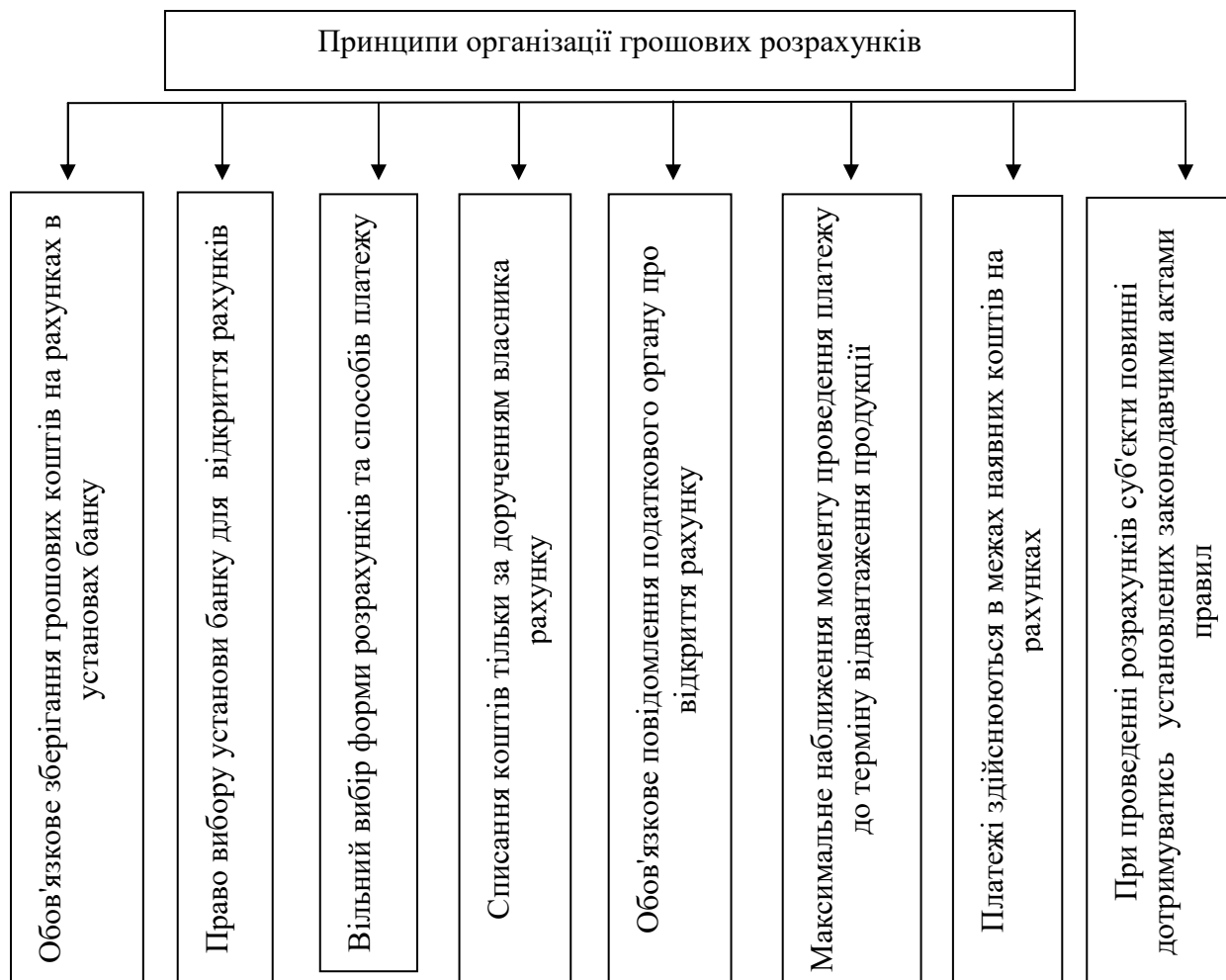

Рис. 1. Принципи організації грошових розрахунків [2]

Грошовий оборот на кожному підприємстві відбувається за такими напрямками:

- забезпечення спільної діяльності підприємств;
- забезпечення процесу виробництва (виплата заробітної плати, закупівля комплектуючих елементів, сировини і матеріалів);

- реалізація виготовленої продукції (виконаних робіт, наданих послуг), тобто відшкодування витрат і формування доходів;
- сплата податків, обов'язкових відрахувань і зборів;
- отримання і погашення кредитів і сплата відсотків за кредит кредитним установам.

Одним із головних факторів нормалізації розрахунків у народному господарстві є запровадження єдиних розрахункових правил, які визначаються відповідними нормативними актами [3].

Готівкові розрахунки – це платежі готівкою підприємств, підприємців і фізичних осіб між собою за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи або надані послуги), за операціями, які безпосередньо не пов'язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна [3].

Готівкові розрахунки насамперед пов'язані і здійснюються через касу підприємства. Тому касові операції – це операції підприємств між собою та з фізичними особами, що пов'язані з прийманням і видачею готівки під час проведення розрахунків через касу з відображенням цих операцій у відповідних книгах обліку [4].

Існують певні обмеження щодо готівкових розрахунків, а саме:

- розрахунки готівкою між підприємствами – до 10 тисяч гривень протягом одного дня (за одним чи декілька ми документами), в тому числі і щодо розрахунків коштами, отриманими з корпоративних карток на виробничо– господарські потреби, але крім коштів на відрядження;
- підприємства, що мають податкову заборгованість, здійснюють виплату заробітної плати лише за рахунок коштів, отриманих в банківській установі;
- кошти, отримані в банку за грошовим чеком, можуть використовуватись лише на визначені в ньому цілі;
- усім підприємствам, які мають рахунки в установах банків і здійснюють операції з готівкою, банк установлює ліміт каси, тобто граничний розмір готівки, який може залишитися в касі підприємства на кінець робочого дня. Готівкову виручку, що надійшла до каси підприємства, воно має здати до установи банку для зарахування його на поточний рахунок [5].

Організація готівкового обороту передбачає:

- повне і своєчасне забезпечення потреб економіки в готівкових коштах;
- забезпечення своєчасної видачі готівки підприємствам на оплату праці, пенсій, допомоги та на інші цілі;
- створення умов для залучення готівки до кас банків;
- провадження та вдосконалення контролю за дотриманням підприємствами порядку ведення операцій із готівкою та рухом готівкових коштів;
- сприяння скороченню використання готівки в розрахунках за товари і послуги через запровадження прогресивних форм безготівкових розрахунків [3].

За своєю природою грошові кошти, зазначає С.М. Остафійчук, є ресурсом забезпечення платоспроможності, зв'язуючою ланкою всіх господарських процесів підприємства. Не зважаючи на те, що грошові кошти займають незначну питому вагу у загальній сумі активів підприємства, вони відіграють надзвичайно важливу роль для забезпечення його існування та гармонійного розвитку – із них починається операційний цикл, ними ж він і закінчується [6]. В своїх наукових дослідженнях вчений наведе наступне визначення грошових коштів: «грошові кошти – це готівка в касі підприємства, депозити до запитання, кошти на банківських рахунках, які характеризуються абсолютною ліквідністю, тобто можуть у будь-який момент бути використані для здійснення розрахунків, або обміняні на законні платіжні засоби [6].

Проф. В. В. Сопко зазначає, що класифікація грошових коштів є вихідним елементом для організації їх обліку, оскільки дає змогу їх структурувати відповідно до інформаційних потреб користувачів бухгалтерської інформації [7, с. 214].

Аналіз літературних джерел дає підстави переконатись, що більшість науковців звертають увагу лише на класифікацію грошових потоків, а не грошових коштів. В той же час, грошові потоки є похідними від грошових коштів, характеризують рух останніх в процесі здійснення господарської діяльності підприємства.

Доводиться спостерігати, що проф. В. В. Сопко наводить наступну класифікацію грошових коштів [7, с. 215]:

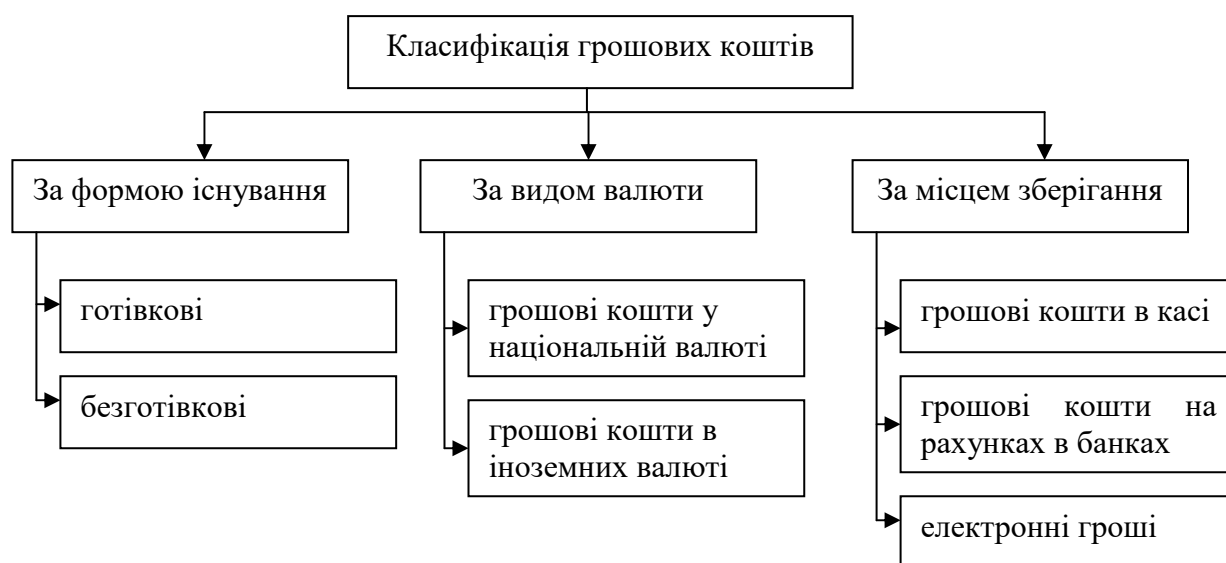
1. За видами валют: національна валюта, іноземна валюта;
2. За місцем зберігання: аванси видані, підзвітні кошти, еквіваленти грошових коштів, рахунок в банку, каса;
3. За призначенням: необоротні, оборотні;
4. За джерелами надходження: власні, запозичені, залучені.

На нашу думку, не можна включати до класифікації грошових коштів за місцем зберігання видані аванси, підзвітні кошти, еквіваленти грошових коштів. Оскільки видані аванси та підзвітні кошти є дебіторською заборгованістю. Еквіваленти грошових коштів – це незалежна від грошових коштів окрема економічна категорія – частина фінансових інвестицій, яка використовується не для розрахунків, а для підтримання платоспроможності підприємства, погашення його короткострокових зобов'язань і в разі потреби можуть бути вільно конвертовані у відомі суми грошових коштів із незначним ризиком зміни вартості. Також ми не розділяємо позицію проф. В. В. Сопка щодо поділу грошових коштів залежно від їх призначення на

оборотні та необоротні, оскільки грошові кошти за своєю суттю є оборотними активами, тобто будуть використані у господарській діяльності протягом 12 місяців з дати балансу або протягом операційного циклу, якщо він довший за 12 місяців. Із грошових коштів починається операційний цикл, ними ж він і закінчується. Згідно із НП(С)БО 1 кошти, які не можна використати для операцій протягом одного року, починаючи з дати балансу або протягом операційного циклу внаслідок обмежень, слід виключати зі складу оборотних активів та відображати як необоротні [2].

Крім того, зауважує С.М. Остафійчук поділ грошових коштів залежно від джерел надходження на власні, запозичені та залучені не несе в собі ніякої користі для користувачів бухгалтерської інформації, тому що в результаті господарської діяльності підприємства грошові кошти постійно перебувають у процесі кругообігу, їх питома вага у підсумку балансу більшості підприємств є незначною і їх залишок в короткостроковому періоді може сильно змінюватися. В результаті, виділяти яка частина грошових коштів є власними, запозиченими та залученими на практиці немає, по-перше, необхідності, а по-друге, реальної можливості.

Тому вважаємо за доцільне виокремити наступні ознаки класифікації грошових коштів, які б у повній мірі відповідали реальним потребам користувачів бухгалтерської інформації (рис. 2).

Рис. 2. Класифікація грошових коштів

Згідно П(С)БО 13 „Фінансові інструменти” одним із компонентів фінансових активів є грошові кошти, не обмежені для використання. Як відомо, напрямки використання грошових коштів можуть обмежуватися, якщо вони надходять на підприємство як цільове фінансування та цільові надходження (субсидії, надходження з бюджету та цільових фондів, гуманітарна допомога, внески фізичних і юридичних осіб), і тому можуть бути використані лише за призначенням. Тому, С.М. Остафійчук пропонує ще й класифікувати грошові кошти за обмеженістю у напрямках використання, поділяючи при цьому їх на: а) необмежені у використанні – грошові кошти, якими підприємство може розпоряджатися без жодних обмежень для ведення господарської діяльності; б) обмежені у використанні – грошові кошти, які підприємство може використовувати суворо за певним цільовим призначенням.

Загальну класифікацію грошових коштів, що є необхідною для організації обліку представлено в табл. 1:

Таблиця 1.
Класифікація грошових коштів

Класифікаційна ознака	Склад грошових коштів
1	2
За призначенням	Кошти для проведення поточних розрахунків Кошти, що мають спеціальне призначення, цільове фінансування
За місцем зберігання	У касі підприємства На рахунках у банку Еквіваленти грошових коштів Електронні гроші (залишки на депозитних платіжних картках та кошти на рахунках платіжних систем в Інтернеті)
Залежно від натурально-речової форми	Готівкові (грошові кошти в касі) Безготівкові (грошові кошти на рахунках в банках та електронні гроші)
За призначенням	Необоротні Оборотні
За джерелами надходження	Власні кошти Позикові кошти
Залежно від ступеня ділової активності	Активні Пасивні
За видами валют	Грошові кошти у національній валюті грошові кошти в іноземних валютах

Таким чином, наведена класифікація є узагальненням та систематизацією зазначених підходів до класифікації грошових коштів. На відміну від існуючих вона відрізняється: повнотою побудови – дозволяє охопити основні фактори, які впливають на грошові кошти; чіткістю назви ознак – припускає можливість швидко встановити його джерело, що значно полегшує керування конкретним видом грошових коштів; стислістю назви ознак – необхідна для полегшення його практичного використання; логічністю – дозволяє простежити зв'язок між групами різних факторів; зрозумілістю – необхідна для доступного оволодіння інформацією. Все це дозволяє її використовувати на практиці в фінансово-економічних сферах діяльності.

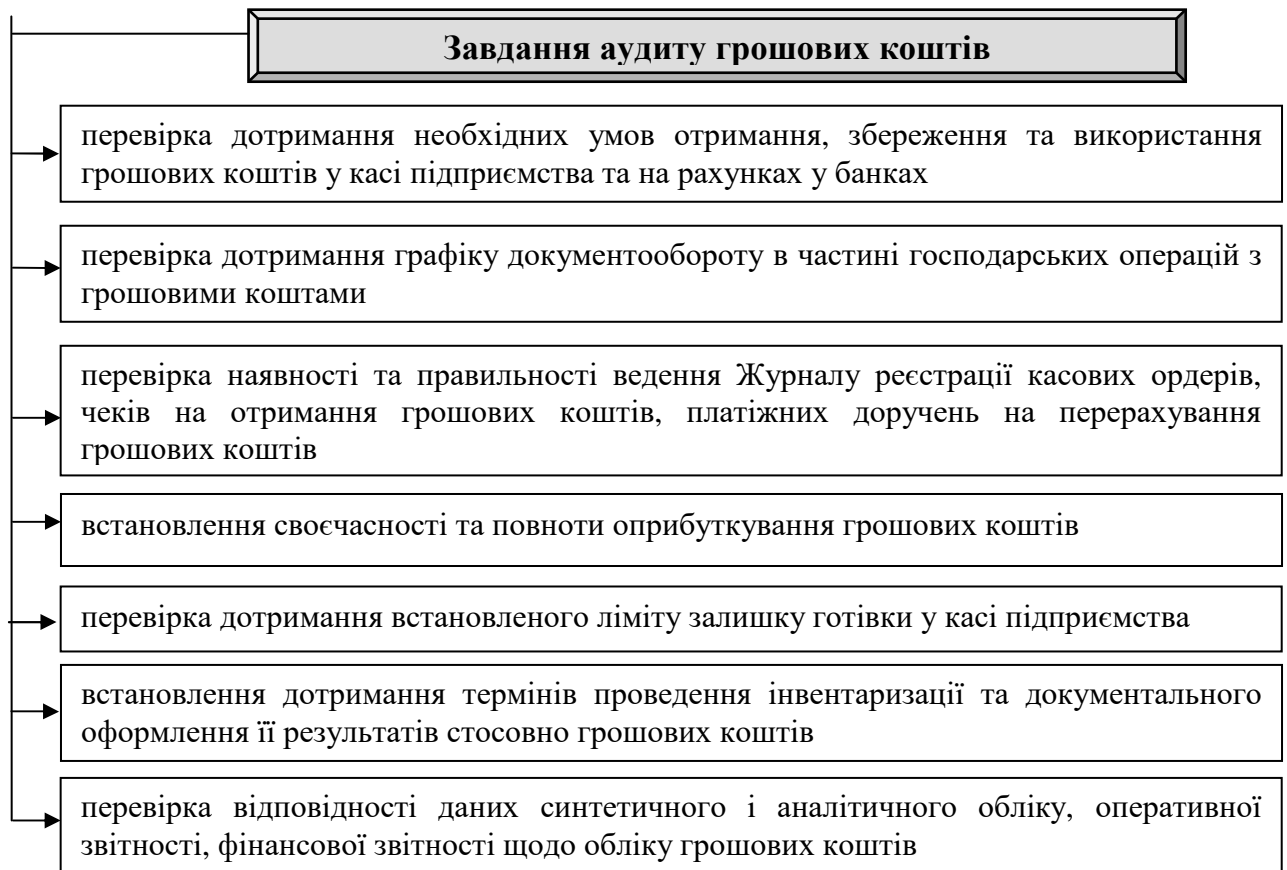
Отже, грошові кошти - поняття бухгалтерського обліку, яке відображає найліквідніші активи підприємства та включає готівку в касі, кошти на рахунках в банках, електронні гроші, які емітуються у відкрито циркулюючій системі, депозити до запитання та кошти в дорозі.

Мета аудиту грошових коштів підприємства полягає у:

1. отриманні аудитором достатньої впевненості у тому, що грошові кошти використовуються відповідно до норм законодавства, приписів нормативних актів та здійснення розрахунків проводиться відповідно до затвердженого фінансового плану підприємницької діяльності;

2. отриманні достатніх доказів у процесі формування незалежної думки для надання обґрунтованого висновку за результатами здійсненого контролю щодо законності, достовірності і доцільності операцій з грошовими коштами, а також відповідності їх бухгалтерського обліку нормам чинного законодавства [3].

Основними завданнями перевірки аудитором грошових коштів підприємства є: 1) встановлення відповідності нормам чинного законодавства здійснення касових операцій та безготівкових розрахунків; 2) перевірка дотримання необхідних умов отримання, збереження та використання грошових коштів у касі підприємства та на рахунках у банках; 3) дослідження первинних документів, якими оформлені господарські операції з грошовими коштами з погляду відповідності їх оформлення, достовірності і законності операцій відображених в них; 4) перевірка дотримання графіку документообороту в частині господарських операцій з грошовими коштами; 5) перевірка наявності та правильності ведення Журналу реєстрації касових ордерів, чеків на отримання грошових коштів, платіжних доручень на перерахування грошових коштів; 6) встановлення своєчасності та повноти оприбуткування грошових коштів; 7) перевірка дотримання встановленого ліміту залишку готівки у касі підприємства; 8) встановлення дотримання термінів проведення інвентаризації та документального оформлення її результатів стосовно грошових коштів у касі підприємства та на рахунках у банках; 9) перевірка відповідності даних синтетичного і аналітичного обліку, оперативної звітності, фінансової звітності щодо обліку грошових коштів у касі підприємства та на рахунках у банках (рис. 3).

Рис. 3. Завдання аудиту грошових коштів на підприємстві

Об'єктами перевірки грошових коштів є [8]:

- грошові кошти у касі підприємства у національній та іноземній валюті;
- грошові кошти на рахунках у банках у національній та іноземній валюті;
- грошові кошти у дорозі у національній та іноземній валюті;
- грошові документи.

Джерелами отримання інформації для здійснення аудиту грошових коштів є [8]:

1) нормативна інформація (законодавство з обліку операцій з грошовими коштами у касі підприємства та на рахунках в обслуговуючих банках; нормативні акти, що регулюють здійснення та облік операцій з грошовими коштами у касі підприємства, на рахунках у банках; наказ про облікову політику підприємства).

2) інформація щодо планування (фінансовий план підприємства на перевіряємий період діяльності; розрахунок залишку ліміту готівки в касі).

3) фактична (облікова) інформація:

- первинні документи бухгалтерського обліку на отримання, використання та залишок коштів у касі підприємства, підзвітних осіб і на рахунках у банках;
- первинні документи що підтверджують: придбання, рух та залишок грошових документів;
- документи аналітичного та синтетичного обліку грошових коштів, грошових документів;
- матеріали інвентаризацій грошових коштів у касі підприємства, на рахунках у банках, грошових документів;
- пояснення і звіти матеріально відповідальних осіб;
- накази, розпорядження адміністрації підприємства;
- фінансова звітність;
- акти ревізій (перевірок), аудиторські звіти попередніх перевірок.

Отже, при аудиті операцій з грошовим коштами підприємства використовувались такі джерела інформації: прибуткові й видаткові касові ордери і виправдовувальні документи, додані до них, касова книга і звіти касира, банківські виписки по поточних та інших банківських рахунках, чекові книжки, корінці використаних чеків і анульовані чеки, журнали реєстрації, платіжні відомості, платіжні доручення.

Для здійснення перевірки за напрямом «грошові кошти» аудитор доцільно оцінити систему внутрішнього контролю підприємства з використанням окремих процедур та тестів.

За результатами такої оцінки аудитор буде мати критерії для вибору методики аудиторського контролю.

У процесі здійснення перевірки грошових коштів аудитором застосовуються такі методичні прийоми: інвентаризація; спостереження за здійсненням господарських та фінансових операцій, відображенням їх у

системі бухгалтерського обліку; усне опитування; отримання письмових підтверджень; перевірка документів (за формою, суттю, змістом, логічна, хронологічна, експертна, зустрічна); взаємний контроль операцій і документів, підготовлених на підприємстві; перевірка арифметичних розрахунків; аналіз. Методи аудиту касових операцій (рис. 4):

Рис. 4. Методи аудиту касових операцій

Перевірка аудитором грошових коштів у процесі здійснення касових операцій. Перший етап перевірки аудитором грошових коштів у процесі здійснення касових операцій передбачає проведення раптової ревізії каси з повним поаркушним перерахунком усіх грошей та інших грошових документів, що знаходяться у касі підприємства (векселів, зобов'язань).

Другим етапом є перевірка правильності заповнення касових документів та організації порядку ведення касових операцій.

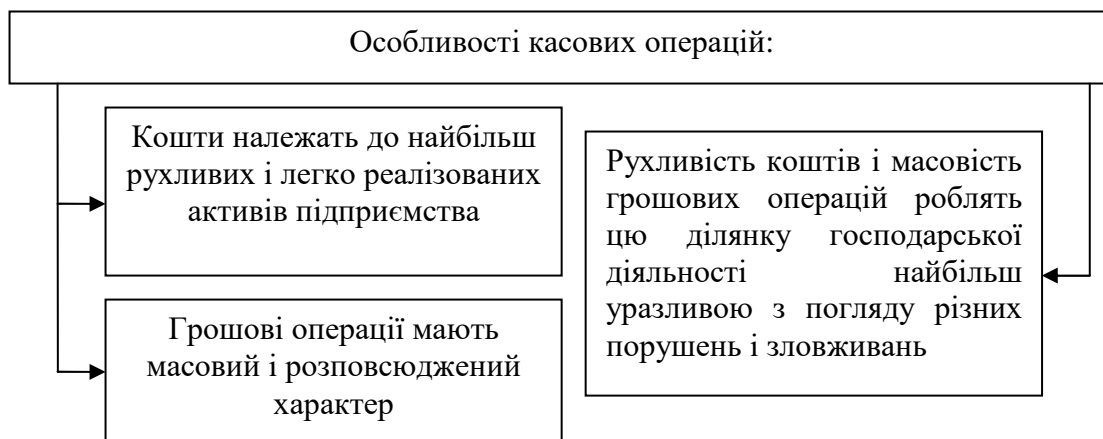
Третій етап перевірки здійснюється по питанням на які цілі підприємство отримувало і видавало готівку.

На четвертому етапі аудитором здійснюється перевірка повноти оприбуткування готівки в касі підприємства, яка надходить з різних джерел.

На п'ятому етапі аудитор перевіряє додержання підприємством встановленого ліміту залишку готівки в касі підприємства.

На шостому етапі аудитор проводить зіставлення даних первинних, аналітичних і синтетичних облікових документів з даними, відображеними у звітності підприємства, з метою встановлення їх відповідності.

Перевірка за збереженням готівки в касі є досить важливим, адже грошові кошти є найбільш ліквідними, та порушення касових операцій має масовий і поширений характер. Щодо особливостей характерних ознак касових операцій, то їх можна згрупувати у такі види (рис. 5):

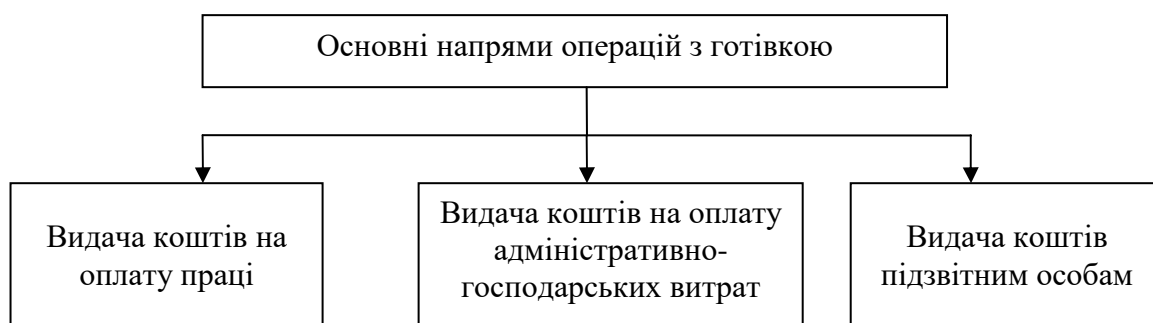
Рис. 5. Особливості касових операцій

За результатами аудиторської перевірки грошових коштів підприємства у разі виявлення порушень

аудитор здійснює їх класифікацію:

- за формальними ознаками (порушення визначеного порядку: формування первинних документів, ведення облікових реєстрів);
- за суттю (підроблені бухгалтерські записи).

Виходячи з розглянутих вище характерних ознак касових операцій, можна визначити основні їхні напрями (рис. 6):

Рис. 6. Напрямки операцій з готівкою

Отже, відповідно до МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту» мета аудиту касових операцій полягає у висловленні аудитором незалежної професійної думки щодо правильності відображення у звітності підприємства інформації щодо грошових коштів у касі підприємства.

Стратегія проведення аудиту грошових коштів у касі розробляється виходячи із норм МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності». На підготовчій стадії аудиту необхідно оцінити систему внутрішнього контролю підприємства.

Для оцінки ефективності внутрішнього контролю грошових коштів у касі аудитор проводить тестування

Важливим етапом аудиту є встановлення відповідності показників по взаємопов'язаним касовим документам. Такий контроль доцільно проводити вибірково за кілька днів, по результатам перевірки складають робочий документ.

Заключним етапом аудиту є узагальнення результатів перевірки, встановлення у відповідності до МСА 320 «Суттєвість при плануванні та проведенні аудиту» суттєвості виявлених помилок і порушень, а також формулювання відповідного звіту.

Аудиторами було перевірено правильність заповнення всіх реквізитів прибуткових і видаткових касових ордерів та платіжних відомостей (проставлення потрібних дат, номерів, сум, підстав для їх виписки, печаток, штампів, розписів про отримання готівки) шляхом формальної перевірки. Також досліджувалась система внутрішнього контролю касової дисципліни, що дало змогу оцінити систему внутрігосподарського контролю каси. Згідно анкети внутрішнього контролю по касі він ведеться відповідно до вимог і без значних порушень.

Перевірка аудитором операцій на поточному рахунку. Відповідно до МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту» мета аудиту операцій на поточних рахунках полягає у висловленні аудитором незалежної професійної думки щодо правильності відображення у звітності підприємства інформації щодо грошових коштів на рахунках у банках.

На першому етапі перевірки операцій на поточному рахунку аудитором здійснюється встановлення кількості поточних, валютних та інших рахунків в установах банку, відповідності господарських операцій, які відображаються на вказаних рахунках, чинному законодавству.

На другому етапі перевірки аудитором здійснюється перевірка повноти і своєчасності оприбуткування грошових коштів, що надійшли на рахунки підприємств, своєчасності перерахування податків до бюджету й обов'язкових платежів.

У процесі третього етапу аудитором здійснюється перевірка правильності застосованої підприємством кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку за банківськими операціями.

Перевірка аудитором операцій на депозитних рахунках та рахунках відкритих для акредитивів здійснюється встановленням наявності та перевіркою документів, якими обґрунтовується доцільність відкриття таких рахунків, збереження та цільове призначення коштів, що розміщені на цих рахунках.

Об'єктами аудиту грошових коштів на рахунках у банку є наявність і рух грошових коштів на рахунках у банку, матеріали інвентаризації, фінансова звітність.

Аудит банківських операцій здійснюється суцільним способом окремо за кожним рахунком. Особливу увагу слід приділити поточному рахунку.

Під час аудиту спочатку встановлюють наявність усіх виписок банку за рахунками підприємства. Якщо частина виявилась відсутньою, необхідно отримати банківські копії. Після цього здійснюють перевірку

достовірності виписок банку і їх якості як за зовнішнім виглядом, так і шляхом зустрічної перевірки.

При опрацюванні виписок банку слід мати на увазі, що для банку рахунок підприємства по відношенню до балансу є пасивним, а тому залишки будуть кредитовими, операції по надходженню готівки на рахунок будуть відображені по кредиту, а по списанню з рахунку - по дебету. Схема відображення інформації щодо руху грошових коштів на рахунках в банках представлена на рисунку 7:

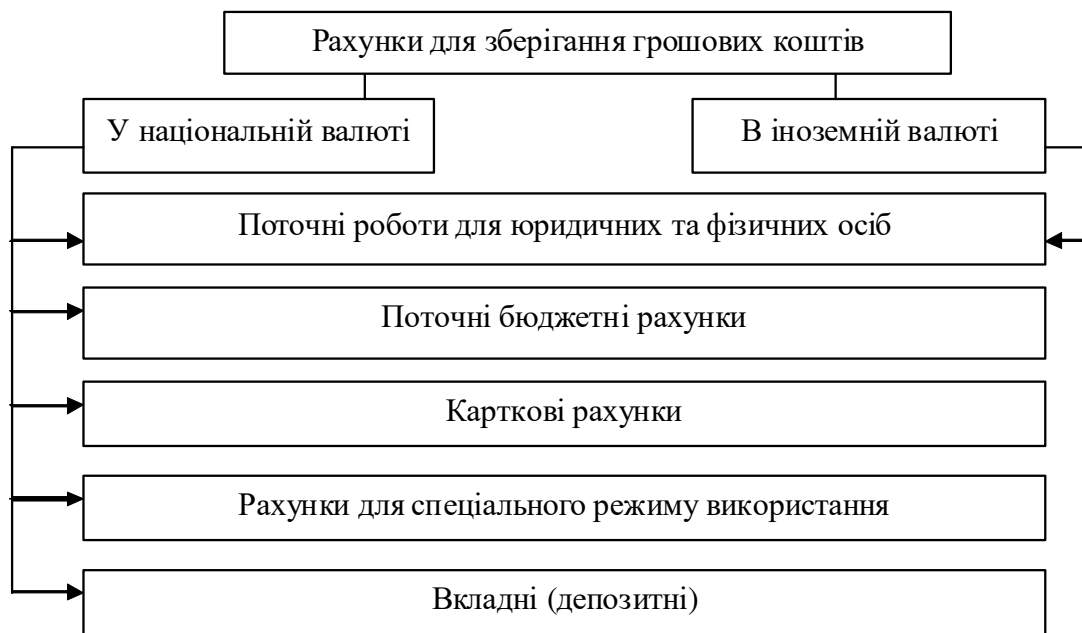

Рис. 7. Схема відображення інформації руху грошових коштів на рахунках в банках

Необхідно звірити залишки грошових коштів на рахунку, що перевіряється, з виписками, даними бухгалтерського обліку і звітності. Результати такої перевірки відображають у робочому документі. Перевірка банківських виписок повинна поєднуватись із вивченням банківських операцій по суті. Це дає змогу здійснити перевірку законності здійснення операцій на банківських рахунках та правильності їх документального оформлення [9].

Важливим етапом аудиту є перевірка повноти і своєчасності оприбуткування грошових коштів, що надійшли до банку, перерахування податків до бюджету та інших обов'язкових платежів до позабюджетних фондів. Обов'язком аудитора є перевірка правильності і обгрунтованості перерахування коштів за товарно-матеріальні цінності. З цією метою порівнюють суми, вказані в платіжних документах, з даними виписок банку і записи на відповідних рахунках [9].

Важливо також перевірити повноту і достовірність банківських виписок і прикладених до них документів (повноту банківських виписок встановлюють за їхньою нумерацією за сторінками і перенесенням залишку коштів на рахунок).

Залишок коштів на кінець періоду в попередній виписці банку за рахунком має дорівнювати залишку коштів на початок періоду в наступній виписці. Правильність виписки визначають шляхом перевірки всіх її реквізитів. Якщо у виписці буде встановлено необумовлені виправлення або підчищення, закреслення, то необхідно провести зустрічну перевірку даних виписки із записами у першому примірнику особового рахунку, що знаходиться в установі банку. У випадку відсутності окремих виписок слід також звернутися до установи банку. Результати перевірки аудитор відображає у своєму робочому документі. Крім того, слід впевнитися, що всі здійснені через банк операції є реальними і підтверджені відповідними справжніми документами.

Інколи їх підробляють або прикладають не повністю, що дає можливість, застосовуючи неправильну кореспонденцію рахунків, приховувати в обліку зловживання па значні суми. У разі виникнення сумнівів у справжності документів (відсутність банківського штампа, виправлення перерахованих сум, найменування одержувача грошей і дати здійснення операцій) слід провести зустрічну перевірку платіжних документів, що зберігаються у справах підприємства, із платіжними документами у банку [10].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Використання у практичній діяльності узагальнених напрямів організації та методики аудиторського контролю грошових коштів надасть можливість покращання формування інформації для підвищення ефективності її використання системою управління підприємницької діяльності. Вищенаведені результати дослідження є спробою акцентувати увагу фахівців на потребу вирішення практичних питань організації та методики аудиту у процесі виконання завдань. Саме тому подальші дослідження із зазначених напрямів є перспективними для їх розвитку.

Список літератури.

1. Дяченко Д. О. Окремі аспекти обліку і контролю грошових коштів / Д. О. Дяченко, Л. В. Мельянкova // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. - 2013. - Вип. 10(3). - С. 239-243
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 р. № 73 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Редько О. Аудиторські послуги в Україні: перші кроки до ринку // Бухгалтерський облік і аудит. – 2013. – №11. – С. 48-55
4. Пантелєєв В.П. Аудит: навчальний посібник / Пантелєєв В.П. – К.: «Видавничий дім «Професіонал», 2008. – 400 с.
5. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99р. № 291
6. Остафійчук С. М. Класифікація грошових коштів та їх еквівалентів для потреб бухгалтерського обліку та економічного аналізу / С. М. Остафійчук // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. - 2011. - Вип. 20(2). - С. 261-267
7. Сопко В. В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: Підручник / В. В. Сопко, В. П. Завгородній.– К.: КНЕУ, 2000. –260 с.
8. Аудит: навч. посіб. / Л.М. Янчева, З.О. Макеєва, А.О. Баранова та ін. – К.: Знання, 2009. – 335 с.
9. Корінько М. Д. Аудиторський контроль грошових коштів / М. Д. Корінько // Інтелект XXI. - 2014. - № 6. - С. 80-85
10. Даценко Г. В. Аудит та інспектування грошових коштів і касових операцій: суть, проблемні аспекти та шляхи їх подолання / Г. В. Даценко, І. А. Левченко // Вісник Дніпропетровського університету. Сер. : Економіка. - 2013. - Т. 21, вип. 7(4). - С. 210-216

References.

1. Diachenko, D. O. And Meliankova, L. V. (2013), "Some aspects of accounting and control of funds", *Ekonomichni nauky. Ser.: Oblik i finansy*, vol. 10(3), pp. 239-243.
2. Ministry of Finance of Ukraine (2013), Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated February 7, 2013 № 73 "National Regulation (Standard) of Accounting 1 "General Requirements for Financial Reporting"", available at: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Redko, O. (2013), "Audit services in Ukraine: the first steps to the market", *Bukhhalterskyi oblik i audyt*, vol. 11, pp. 48-55.
4. Pantelieiev, V.P. (2008), *Audyt: navchalnyi posibnyk* [Audit: textbook], «Vydavnychiy dim «Profesional», Kyiv, Ukraine, P. 400.
5. Ministry of Finance of Ukraine (1999), Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 30.11.99. № 291 "Chart of accounts for accounting of assets, capital, liabilities and business operations of enterprises and organizations".
6. Ostafiichuk, S. M. (2011), "Classification of cash and their equivalents for the needs of accounting and economic analysis", *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, vol. 20(2), pp. 261-267.
7. Sopko, V. V. And Zavhorodnii, V. P. (2000), *Orhanizatsiia bukhalterskoho obliku, ekonomichnoho kontroliu ta analizu: Pidruchnyk* [Organization of accounting, economic control and analysis: Textbook], KNEU, Kyiv, Ukraine, P. 260.
8. Yancheva, L.M. Makeieva, Z.O. Baranova, A.O. and others (2009), *Audyt: navch. posib.* [Audit: Textbook], Znannia, Kyiv, Ukraine, P. 335.
9. Korinko, M. D. (2014), "Audit control of funds", *Intelekt XXI*, vol. 6, pp. 80-85.
10. Datsenko H. V. And Levchenko, I. A. (2013), "Audit and inspection of cash and cash transactions: essence, problematic aspects and ways to overcome them", *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Ser.: Ekonomika*, vol. 21, issue. 7(4), pp. 210-216.

Стаття надійшла до редакції 11.07.2021 р.